

SAMPLE
TRANSLATION

GORAN VOJNOVIĆ
IUGOSLAVIA, PATRIA MEA

PUBLISHED BY: ŠTUDENTSKA ZALOŽBA, 2012

TRANSLATED BY: EVA GEORGETA CATRINESCU

ORIGINAL TITLE: JUGOSLAVIJA, MOJA DEŽELA

NUMBER OF PAGES: 283

Goran Vojnović: Iugoslavia, patria mea

K-O-S-O-V-O R-E-P-U-B-L-I-C-Ă I-S-T-R-I-A C-O-N-T-I-N-E-N-T

Cu cat clipa intalnirii mele cu Nedeljko se apropia , cu atât gândurile-mi zburau mai departe de el, și nu știam dacă voi mai fi în stare să scot vreun cuvânt când mă voi afla față în față cu el. Întrebările pe care voiam să i le pun începeau să dispară. Mă temeam de toate răspunsurile posibile, și chiar după ce le întorsesem, în mintea mea, de o mie de ori pe toate părțile, tot nu găsisem răspunsul la cea mai simplă întrebare: oare chiar vreau să știu? Nu aveam nevoie de căința lui, care m-ar fi făcut să-l privesc, măcar pentru o clipă, ca pe o ființă umană, și nici de motive lesne de înțeles.

Dar lucrul de care mă temeam cel mai tare era că, în omul ăsta

îl voi regăsi pe tatăl meu, și, cum stăteam întins pe pe podeaua camerei de hotel de la pensiunea vieneză Wild, mi-am dorit sincer, pentru prima oară, ca Nedeljko Borojević să fi murit chiar atunci când, la cererea lui, soția sa, Duša, îl declarase mort pentru mine. Îmi doream ca tatăl meu să fi fost în continuare mort, iar acolo, în tainica sa locuință vieneză, fi lăncezit altcineva. Îmi doream să cred că pe tatăl meu îl terminase transferul temporar, despre care până și el, marele habarnist, știuse că va fi ultimul din viața lui. Îmi doream ca el să nu se regăsească în omul ăsta care se ascunde aici, la Viena, de brațul lung al unei false justiții. Voiam să îl iubesc pe tatăl meu și să-l urăsc pe criminalul de război Borojević. Speram că aceste două persoane nu se vor regăsi niciodată în același trup și că nu-o voi recunoaște nicicând pe una, în cealaltă. Eram încredințat că generalul Borojević ar trebui să rămână omul acela cu încruntat din fotografiile de la Višnjici, pe care Brane mi le îndesase în mână. Și socoteam că, din clipa în care începuse să mărșăluiască acolo, tatăl meu nu ar mai fi avut voie să-mi fie tată.

Tatăl meu ar fi trebuit să rămână acel nene simpatic, de pe ai cărui umeri lați mă aruncam în apă, care îmi desena un Renault 18 și îmi promitea că o să mi-l cumpere după ce o să-mi iau permisul de conducere, cel care nu m-a lovit decât o singură dată-n viață, atunci când m-a prins că șterpeleam smochine de la vecini, cu toate că nu mă dădeam în vânt după ele, care îmi arăta cum dribla Šekularac, care mă lăsa să urmăresc Eurovisionul până la sfârșit, până la ultimul nume de pe genericul de final. Tatăl meu trebuia să rămână tatăl meu, și nu avea voie să devină generalul Borojević, pentru că dacă tatăl meu ar fi devenit generalul Borojević, eu aș fi rămas fără tatăl meu, iar singurii mei zece ani fericiți ar fi dispărut împreună cu el, și ar fi fost șterși de pe fața pământului odată cu sătucul acela din Slavonia.

* * *

»Ce-i cu tine? Ai pățit ceva?«?»«

Se luminase de ziuă, iar Nadja, care acum era culcată pe partea mea de pat, se trezise și se uita la mine, cum ședeam în continuare pe podea, lipit de perete.

»Vreau să merg acasă.«

»Cât e ceasul?«

»Nu știu.«

»De când stai acolo?«

»Nu știu.«

»E șase. Vino încoace.«

Puse telefonul la loc, pe noptieră. Mă urcai în pat, iar Nadja se cuibări lângă mine și-și puse capul pe pieptul meu.

»Inima îți bate nebunește.«

»Da.«

»Ți-e teamă de întâlnire?«

»Nu. Da.«

»Dar nu-i nevoie să te duci, dacă nu vrei. Putem să ne plimbă puțin prin oraș ...«

»Aș vrea să plec acasă.«

»Okej.«

Nadja închise ochii, și eu făcui la fel. Eram obosit, dar gândul că în curând vom lua trenul spre Ljubljana mă liniștea.

Sub fereastra noastră, Lange Gasse începea să se trezească și sunetele ei îmi aduseră, pe nesimțite, alinare.

* * *

Când trenul de la gara din Viena se urni în sfârșit din loc și, o clipă mai târziu, locomotiva trase după ea vagoanele, îndreptându-se spre Ljubljana, mă simții ușurat, ca și cum cineva m-ar fi scos afară din apă exact când eram cât pe ce să mă înec, și acum aș fi fos liber să trag din nou aer proaspăt în piept. Eram salvat, dar asta numai până în clipa în care suburbiile vieneze nu începură și ele să se piardă în zare, și până când nu începui să recunosc și să regret, în sinea mea, că mă lăsasem invins de teamă. Am încercat, ce-i drept, să o ascund în spatele unui soi de principialitate imaginară, dar ea tot își croia drum și mă avertiza că, în realitate, decizia de a nu mă întâlni cu Nedeljko nu îmi aparținea numai mie. Îmi șoptea că doar ea, teama, era cea care hotărâse în locul meu. Am încercat să mă conving pe mine însumi că ea doar îmi ușurase decizia, dar nu am reușit să mă amăgesc nici cu asta.

»La ce te gândești?«

Eram singuri în compartiment și Nadja s-a oferit, cu discreție, să-mi fie interlocutoare, dispusă să fie părtașă la temerile mele și să le alunge prin cuvinte. Eu doar scuturam din cap în semn că nu, și nu-mi mai luam privirea de la fugacele pustiu verde, singurul care mai potolește vârtoarea gândurilor mele. Gânduri pe care niciodată nu am știut cum să le explic altcuiva, și nici n-am mai încercat s-o fac. De fapt, în trenul ăsta mi-am amintit iar de oamenii care se întorc din străinătate și care sunt copleșiți de duioșie la vederea primelor coline de acasă și simt cum înlăuntrul lor își face loc ceva cald, care le mângâie sufletul.

Îmi aminteam vag acest de acest sentiment, asta se întâmplase demult, aveam poate șapte sau opt ani, când ne întorceam, odată, de la lacurile Plitvice, iar timpul lungului drum de întoarcere, eu adormisem pe bancheta din spate a Jugo-ului nostru cel alb. Cred că trecuse de miezul nopții când am ajuns la Pola și, brusc, tata s-a apucat să mă trezească. Mama s-a supărat, îi tot spunea să mă lase să dorm, că era târziu, dar el o ținea una și bună : »O ajuns acas', are să se îmbucure«. Și într-adevăr, pe jumătate adormit, am zărit, prin gardul Uljanika, contururile vaporului cel mare și după aia Casa Armatei, iar când a luat-o în jos, pe Omladinska, iar în depărtare s-au arătat blocurile noastre, și tata a zis: »Iacătă și casa noastră!«, am simțit că sunt acasă și mi-a plăcut.

Acum nu mai aveam o casă a mea, fiindcă odată, ceva mai târziu, am rămas captiv într-o străinătate din care nu mă pot întoarce. Știam că nu mai puteam decât să trec dintr-o captivitate în alta și că, atunci când trenul din Spielfeld o va lua înspre Šentilj, nu voi simți nimic, și că nu voi simți nimic nici atunci când va trece pe lângă Fužine, și pe lângă centrala electrică de termoficare, când va traversa Zelena jama, îndreptându-se spre gară și nici când pe peron se va ivi inscripția »LJUBLJANA«. Și știam, de asemenea, că nu aș fi putut să-i explic lucrul ăsta Nadjei, că ea n-ar fi putut să-l înțeleagă, chiar dacă și-ar fi dorit-o. Așa că tăceam și condamnam în gând mulțimile nevăzute de oameni simpli care, pentru a se alege cu micile lor republicuțe, distruseră singurul meu cămin de pe continentul meu cel mare.

Cine știe dacă nu cumva Nedeljko nu gândise la fel odinioară, cugetai, și mă simții vinovat pentru că îl fac părtaș la gândurile mele, dar mi-era cu neputință să n-o fac. Cu cât ne apropiam mai mult de punctul unde începuse cândva, lumea mea, care acum nu mai era acolo, cu atât mai surghiunit mă simțeam, mai captiv într-un soi de impenetrabilitate. Și eram din ce în ce mai legat de omul ăsta, care nu mai merita să-l numesc om.

Stăteam și mă gândeam dacă, atunci când începuse toată povestea aia, Nedeljko chiar știa pentru ce și împotriva cui luptă. Să se fi lăsat el, care întotdeauna spunea despre sine că este un iugoslav, convins că acolo, în Slavonia, luptă pentru patria sa și pentru căminul său de la Pola? Să nu-și fi dat oare seama că oamenii care, la fel ca el, nu-și doriseră decât ca totul să fi rămas în continuare așa cum era odinioară, nu au avut niciodată propria lor armată în războiul ăsta? Prin urmare, oamenii aceia au capitulat, unul după altul, chiar din prima zi a războiului, s-au ascuns prin adăposturi sau au luat calea fără de întoarcere a pribegiei în veșnicele lor străinătăți. Erau în inferioritate numerică, învinși chiar înainte ca primul glonte să fi fost tras, umiliți și surghiuniți. Și poate că Nedeljko nu a văzut ori poate nu a înțeles asta și poate de aceea nu și-a lăsat deoparte pușca și nu și-a lepădat uniforma.

În timp ce priveam absent pe fereastra trenului care gonia nebunește, m-am întrebat dacă Nedeljko și-a dat vreodată seama, cu adevărat, că odată cu fiecare dintre cei căzuți în acest război, fie ei militari ori civili aflați de-o parte sau de alta, a pierit, în mod inevitabil, și o părticică din lumea sa. M-am gândit, așadar, pe care îl cunoscusem odinioară ca tată, nu ar fi putut supraviețui acestei revelații. Unei asemenea revelații ar fi reușit să-i supraviețuiască doar celălalt Nedeljko, cel care ne ascunsese atâția ani povestea despre tatăl său, Milutin; cel care nu reușise, cu adevărat, niciodată dea uitării soarta tatălui său, acel Nedeljko ce nu se putea naște decât după moartea celuilalt, ca și cum ar fi răsărit din durere. Acela care acolo, la Višnjići, nu mai avea decât propria-i poveste, povestea despre Milutin și Agnes, povestea care »îi dădea întrutotul dreptate«.

Numai așa ar fi putut el, tatăl meu, să-i ucidă pe oamenii alături de care se prăjea la soare pe plajele stâncoase de sub Lungomare, lângă care ședea în amfiteatrul roman Arena, râzând, împreună cu ei, la aceleași filme. Numai așa ar fi putut, la un moment dat, să nu-i mai privească pe unii dintre ei ca pe niște oameni care, ca și el, se dădeau în vânt după Oliver Mlakar și »Quiz-showul« lui, și care le cumpărau copiilor lor aceleași casete cu Plavi orkestar. Numai așa ar fi putut el, cumva, să-i deosebească de sine însuși. Fiindcă încetase să mai fie el însuși.

Continuai să privesc cu ochii pierduți la văile austriece și să mă împotrivesc sentimentului de vinovăție datorat faptului că găseam înțelegere pentru un om care nu mai merita să fie numit astfel. Dar îngăduința mea nu mergea mai departe de sentimentele lui, de dezamăgirile, de ultimele limite ale umanității sale. Dincolo de această limită se aflau faptele sale mârșave, pe care refuzam în continuare să le înțeleg. Dincolo de această limită nu exista nici deznădejde, nici tristețe, nici furie, dincolo de această limită erau doar instinctele ucigașului, ale monstrului nesimțitor, care nu ucide pentru a nu fi el cel ucis, ci o face pentru ca alții să fie uciși. Peste această limită nu voiam să trec și în această lume interioară a lui nu-mi doream să pășesc. De fapt, nu mă interesa nici cum depășise Nedeljko această limită, căci asta era o întrebare pe care nu și-o putea pune decât el însuși. Eu nu aveam să-i pun niciun fel de întrebări.

* * *

Furia a fost cea care m-a întors din drum și m-a smuls din trenul ăla, undeva în mijlocul panoramei verzi îngrijit cosite, dintre Viena și Graz. Nadja mă urma tăcută, frântă de oboseală și resemnată, iar pe mine mă măcina furia care îl întreba, în numele meu, pe Nedeljko de ce se hotărâse să revină la viață și de ce tocmai acum, după ce se jucase de-a v-ați ascunselea atâția ani, îl pâlise dorința de a se întâlni cu mine. De ce se hotărâse să-și facă apariția așa, pe nepusă masă? De fapt, dintre toate întrebările, singura care mă mai chinuia era acel aparent banal »de ce«, pe care îmi doream să i-l arunc în față ca pe o mănuișă cu care să-l provoc la duel, și să mă răfuiesc cu el acolo, în plin restaurant vienez. Eram furios fiindcă se jucase cu viața mea, și furia asta mă împingea spre el.

Acum Nadja alerga cât o țineau picioarele în urma mea, care am prins din mers primul tren de întoarcere la Viena, și care m-am așezat, nerăbdător, pe primul loc liber din trenul care cine știe

cum de ajunsese în gară, venind venind de cine știe unde. Nu vedeam în fața ochilor decât ora șapte seara și masa din colțul terasei restaurantului slab luminat, cu grinzi joase, așa cum îmi imaginasem, sub efectul viselor din noaptea trecută, restaurantul Stomach.

La Viena, Nadja a simțit că trebuie să preia din nou inițiativa, și eu am urmat-o, pe drumul acum deja cunoscut, până la Pensiuena Wild. Dar, de data asta, n-am mai avut putere să ascult ce vorbeau oamenii din jurul nostru, ci m-am mărginit să privesc absent pe fereastra metroului, așteptând răbdător ca viteza să estompeze punctul asupra căruia îmi ațintisem, pentru o clipă, privirea. Tot ceea ce se întâmplase cu mine din clipa în care coborâsem din trenul de Ljubljana nu mai era decât o numărătoare inversă a timpului, și am avut senzația că simt cum secunde și minutele se scurg încet, anevoie, pe lângă mine. Iar apoi s-au oprit în loc pentru o clipă și totul a încremenit, iar pe mine m-a cuprins din nou panica, dar pe urmă s-au pus iar în mișcare și universul începu, pe nesimțite, să se învârtă din nou.

* * *

Ceva mai târziu, stăteam pe marginea patului și urmăream cu luare-aminte cum Lange Gasse se cufunda treptat în întuneric, Nadja stătea întinsă în spatele meu, și încerca să fie nevăzută și neuzită, așteptând clipa când va fi, în sfârșit, eliberată de această povară insuportabilă. Apoi mi-a explicat, pentru a treia oară, cu lux de amănunte, pe unde s-o iau ca să ajung la Stomach, și am respins, pentru a treia oară, posibilitatea ca ea să mă însoțească, să comand un taxi sau să merg până acolo cu metroul. M-am hotărât să mă duc pe jos, convins că umblatul pe străzile lungi ale Vienei îmi va răpi o bună parte din timpul care-mi prisosea. Era ora cinci și mă hotărâi s-o pornesc la drum, luând-o spre strada Seegase. Nadja îmi zise că era prea devreme, dar nu insistă. Mă sărută pe obraz și-mi spuse s-o sun când termin. Dădui afirmativ din cap și plecai. Cât despre furia care mă mânase până aici, aceasta dispăruse deja fără urmă, de o bună bucată de vreme.

26.

În seara aceea vizibilul a devenit invizibil - și azi nici n-aș mai recunoaște restaurantul Stomach, de parcă n-aș fi călcat niciodată pe-acolo. Nu mi-l amintesc decât pe băiatul care m-a salutat dând ușor din cap când am intrat și i-am spus cine sunt. Băiatul care mi-a atras politicos atenția că era de-abia șase fără un sfert, dar apoi m-a condus, totuși, până la masa de lângă fereastra care dădea spre curte interioară. Îmi aduc aminte bine de curtea aia, care, în serile calde de vară devine probabil o parte a restaurantului, la fel ca și de meniul albastru, care mi-a fost pus în brațe câteva clipe mai târziu. Și mai știu ceva: că am comandat un pahar de vin alb, iar la scurt timp după aceea, încă unul.

Și, după aceea, Nedeljko șade deja la masa mea, în timp ce eu golesc cel de-al treilea sau al patrulea pahar. Îmi amintesc cum m-a mirat seninătatea lui, tonul calm cu care a rostit »Salut« și modul rutinier în care mi-a întins mâna. Salutul ăsta al lui mi s-a părut cum nu se poate mai banal și mai nepotrivit.

»Ce vrei să bei?«

Astea au fost primele cuvinte pe care i le-am adresat, după toți anii ăștia, înainte să-i cer ajutorul, din priviri, chelnerului al cărui chip nu mi-l amintesc. Nu avusesem de gând să încep discuția cu aceste cuvinte. Prea erau binevoitoare și slugarnice, ori eu îmi jurasem că nu voi fi nici îndatoritor, nici slugarnic. Pe lângă asta, mi se părea că ele îi dezvăluiau lui Nedeljko toate temerile mele, și mi s-a făcut silă de mine în clipa când le-am rostit.

»Ești singur.«

Nedeljko aruncă o privire de jur împrejur, ca și cum ar mai fi așteptat pe încă cineva la cină, în afară de mine. Și cu toate acestea, nu se uita în jur cu teamă, ca un fugar care caută să se ferească de urmăritori.

»Brane s-a îndoit de tine, însă eu eram convins că o să vii singur.«

Am avut senzația că recunosc satisfacția mlitarului care tocmai și-a dat sema că a descifrat tactica potrivnicului său, și se pregătește de asalt.

»Ai văzut fotografiile?«

»Le-am văzut.«

»Atunci știi totul.«

Nedeljko amuți, ca și cum și-ar fi efectuat mutarea, ia acum nu face decât s-o aștepte, liniștit, pe a mea. Sau poate că, doar pentru o clipă, se lăsase furat de gânduri. Ședeam vizavi de el, surescitat, și nu reușeam deslușesc întocmai ce anume îmi comunica, de fapt, chipul aflat de cealaltă parte a mesei.

»De ce ai vrut să vin?«

»Poftim?«

Nu se așteptase la întrebarea asta. Cel puțin nu chiar acum, la început.

»Știi ... eu chiar nu pot ...«

»Ce?«

»Nu-s în stare... de tribunalele și toate chestiile astea. Nu pot ... și n-am s-o fac.«

»Da, și?«

»Nu știi. Cred că trebuie să se isprăvească odată«

»Cu ce?«

»Cu toate astea, Vladane, cu toate. Cu fuga. Cu furișatul. Cu toate. După toți anii ăștia, nu datorez nimănui nicio explicație. Și așa toată lumea știe deja totul. Eu mi le-am ispășit oricum pe ale mele. Și apoi ... în fața cui ar trebui să mă justific eu, acolo, sus ? În fața măscăricilor ăloră? *Îi doare direct în fund ... de noi toți. Ei întorc banii cu lopata și așteaptă pensia.* Pe ei, dreptatea nu-i interesează. Iar adevărul, nici atât.«

Nu-l mai urmăream, fiindcă mă tot întrebam de ce anume se săturase, și m-au trecut fiorii la gândul că Nedeljko spunea exact ce mi se păruse de la bun început. Dacă nu mai voia să fugă, și dacă nu voia să se ascundă, nu-i mai rămânea decât să se dea singur pe mâna justiției. Însă dacă nici de asta nu era în stare ...

Dint-o dată, mi-a trecut fulgerător prin minte că în tot timpul ăsta, de când stăm la aceeași masă, eu nu l-am văzut în el decât pe tatăl meu, și că toate celelalte sentimente, la care mă așteptasem sau pe care mi le dorisem cu ocazia întâlnirii noastre, pur și simplu dispăruseră. Subconștientul detronase conștientul, și eu stăteam în fața lui doar ca un fiu abandonat cu multă vreme în urmă. I-am cedat fără să mă împotrivesc și m-am lăsat învins de sentimentele mele pentru un om pe care îmi dorisem atât de mult să-l urăsc din tot sufletul. În clipa aceea, mi-am dat seama de propria-mi slăbiciune și mă cuprinse rușinea. Înșfăcai paharul cu vin și-l băui dintr-o răsufare, de-ai fi zis că voiam să mă înec în el.

»Și? Ce mai vrei de la mine?«

»Nimic. Voiam doar să îmi iau bun rămas de la cineva.«

Încercai să rămân indiferent măcar de astă dată, dar nu izbutii. Oricât de mult m-am împotrivit, cuvintele lui tot m-au emoționat. Aceste sentimente nedorite m-au făcut să mă simt vinovat, și m-a cuprins dorința să mă răzbun pe el, să-l insult, să-l fac să sufere, să-l atac, să-i fac ceva, orice. Dar n-am putut. Tăceam și beam. Mă cinsteam de unul singur cu vin pentru lipsa curajului de a-l înfrunta pe criminalul de război care stătea la masa mea, iar Nedeljko se prefăcea, din politețe probabil, că nu observă nimic. Vinul nu făcea decât să-mi limiteze și mai mult capacitatea de concentrare, așa că nu mai avea rost să încerc să descifrez expresiile de pe chipul său. Nu-mi mai rămăseseră decât cuvintele.

»Știi ... Cadavrele alea din fotografia pe care ți-a arătat-o Brane ... cadavrele alea în fața cărora stăteam ... sper că știi, că nu eu le-am pus grămadă. Eu doar le-am găsit așa. Și pe urmă am stat acolo și m-am uitat la ele, și mi-am adus aminte de povestea tatălui meu ... și de mormanul în care se aflau cadavrele celor din familia lui, a mea, a ta. Stăteam acolo și toate astea mi se

perindau prin minte. Viața mea, întreagă. Nenorocita asta de soartă blestemată a noastră. Și pe urmă mi-am dat seama că eu ... că noi toți suntem atât de mici și de neînsemnați, și că, indiferent ce rol aș fi încercat eu să îndeplinesc, totul era lipsit de sens și inutil. Pentru că viața nu face decât să se joace cu noi tot timpul. Pur și simplu așa ne fusese scris. Țsta era cadrul care fusese trasat timp în urmă, iar mie nu-mi rămăsese decât să mă postez acolo unde îmi era locul. În ceea ce mă privește, totul fusese hotărât dinainte. Niciodată n-am avut de ales. Așa ne fusese sortit - mie și nouă, tuturor. Așa a fost să fie. Soarta.«

»Amin.«

Vinul începuse să-și spună cuvântul, și eu eram mândru de mine. Așa mă voiam. Nerușinat. Cinic. Sarcastic. Disprețuitor. Mânios. Am mai golit un pahar și am comandat o baterie întreagă de vin, care să-mi țină tovărășie. La drept vorbind, între timp curajul mă părăsise definitiv și mă împăcasem cu gândul că, în seara asta, numai alcoolul mă putea face să-mi dau drumul la limbă.

»Vladane, treaba asta n-are nicio legătură cu Dumnezeu. Nu te teme, eu nu sunt în nici un caz unul dintre *bolșevicii* ăia care o *luaseră razna de tot*, iar acum sunt mai catolici decât papa.«

»Dar atunci cu ce? O avea legătură toată treaba asta?«

»Cu soarta. Numai cu soarta.«

»Poftim?«

»Tu ai fost întotdeauna un băiat deștept, și știi că ai să înțelegi ce vreau să spun. Războiul ăsta nu a fost decât o continuare celui de dinainte iar soarta lui Milutin a devenit soarta meu. Sunt convins de asta. Și mai sunt convins de ceva. Dacă voi doi ați fi rămas atunci cu mine, sau dacă eu aș fi rămas cu voi ... Cum vrei ... Ea ar fi devenit și a ta. De soartă nu poți fugi.«

Timpul începu, în sfârșit, să se scurgă mai domol. Vinul mă amețise, dar mă și calmase în același timp, și încet-încet, de la un cuvânt la altul, începui să-mi dau seama de jocul lui Nedeljko. Jocul cu născociri despre soartă. În cele din urmă, în mine s-a trezit din nou furia pe care încercasem, zadarnic, toată seara, s-o fac să reînvie, și am adoptat o atitudine și mai agresivă.

»Nu pot să cred.«

»Ce?«

»Tu m-ai chemat aici ca să-mi vinzi gogoșile astea cu soarta.«

În sfârșit puteam și eu să pornesc ofensiva pe care plănuisem de la bun început, dar pentru care, treaz, nu avusesem destul curaj. Numai abțiguit deveneam într-atât de nerușinat încât să nu-mi mai pese nici cât negru sub unghie de Nedeljko și de sentimentele lui. În sfârșit am reușit să las la o parte faptul că era tatăl meu, și am început să mă răfuiesc cu criminalul de război care se afla în fața mea.

»Era cât pe-aci să te cred. Să dau crezare basmelor alea despre grămezile de cadavre.«

»Nu te înțeleg.«

»Normal că nu înțelegi! Tu ai ticluit povetea asta înduioșătoare ca să te amăgești în primul

rând pe tine ... și abia apoi pe mine ...»

»Nu știi ce vrei să spui, Vladane.«

»Nu știi.«

»Nu știi.«

»Pot să te întreb ceva? Ți-a fost mai ușor?«

»Ce vrei să zici?«

»Păi asta ... Când ai ticluit toată chestia aia ... cu soarta.«

»Cum adică, am ticluit?«

»Păi foarte simplu ... Când ai ticluit toată povestea asta a ta, și când te-ai folosit de ea pentru a-ți oferi tu singur justificarea aia cu soarta de care nu poți fugi. Când toate astea, adică grămada ta de cadavre și grămada de cadavre a lui Milutin ... toate chestiile astea ... s-au suprapus ... Ți-a fost mai ușor, nu-i așa? Ți-a fost mai ușor când ai început să crezi că toată treaba asta nu-i decât soarta ta, de care oricum n-ai putut să fugi niciodată? Când te convingeai pe tine însuși că nu tu îi omorâseși pe toți oamenii ăia, ci că pur și simplu așa îți fusese sortit? Ți-a fost mai ușor, când ai înțeles, în cele din urmă, că există ceva mai presus de tine, care hotărăște totul și că, prin urmare, tu n-ai cum să fii vinovat de nimic? Când ți-ai dat seama că nimic din ceea ce ai făcut sau nu ai făcut de-a lungul vieții nu te reprezintă? Te-ai simțit mai ușurat, când ai început să crezi? În chestia aia? Mai presus de noi?«

»Ascultă-mă, Vlada...«

»Dar toate astea tot nu ți-au fost de ajuns, așa că m-ai mai chemat și pe mine, să-mi vinzi gogoșile astea. Ca să încep și eu să cred în soartă? De ce? Ca să-mi fie și mie mai ușor? Ca să te înțeleg? Ca să ... te iert? Nu cumva pentru asta m-ai chemat? Ca să mă ajuți să-ți iert totul? Ca să-ți fie și mie mai ușor?«

»Nu înțelegi.«

»Cine? Eu?«

»Da.«

»Nu, nu, nu. Tu nu știi de când mă tot gândesc doar la tine și la tot ce-ai făcut. Și tot ceea ce era cu putință de înțeles, am înțeles demult. Te rog să mă crezi. Așa că n-am venit aici ca să te înțeleg. În niciun caz.

»Atunci, de ce-ai venit?«

»Am venit numai pentru a afla de la tine de ce ai vrut să vin.«

»Te-ntreb serios.«

»Iar eu îți răspund cât se poate de serios.«

Nedeljko rămase fără grai și mă pironi cu o privire melancolică, de parcă s-ar fi întrebat dacă să-mi dea sau nu crezare.

»Vladane, eu nu mai am mult de trăit.«

»Știu. Mi-ai mai spus.«

»S-ar putea ca într-o bună zi să-ți pară rău că ne-am despărțit în felul ăsta.«

»S-ar putea. Sau poate că nu.«

Mă luptam cu mine însumi, ca nu cumva să mă apuce mila pentru omul ăsta, hotărât să ies victorios din această bătălie.

»De ce nu vrei să mă ascuți? Lasă-mă să-ți spun, ce-am de spus. Oricum nu ești obligat să fii de acord, dacă nu vrei.«

»Doar nu sunt duhovnicul tău, ca să mi te spovedești.«

»N-am nevoie de duhovnic. Aș vrea doar să-ți explic niște chestii.«

»Sper că n-ai de gând să începi să începi iar să vorbești iar despre soartă?«

»Dacă nu vrei să mă ascuți ...«

»Auzi, dacă n-ai destulă bărbăție-n tine ca să vorbești despre tine și despre ceea ce ai făcut tu însuși, de bunăvoie și nesilit de nimeni, atunci mai bine nu-mi spune nimic, te rog. E clar?«

»Dar tu chiar crezi că totul a fost așa cum voiam eu?«

»După cum ți-am mai spus, povestea asta nu mă interesează câtuși de puțin!«

»Tu chiar crezi că am avut de ales?«

»La întrebarea asta ți-ai răspuns singur deja.«

»Dar tu ce părere ai?«

»Eu nu cred în destin.«

»Bine ... Nu ești obligat să-i spui destin, dar știi bine că sunt momente în viață când fiecare dintre noi devine o părticică dintr-o poveste complexă ... o poveste care se derulează independent de el. Aș putea să-ți povestesc chiar acum totul, de la început. Despre armată, despre politică, despre istorie ...«

»Numai despre tine nu.«

»Eu am fost o parte a întregii povești. N-am cum să mă desprind de ea, așa, hodoronc-tronc.«

»Nu poți, sau nu vrei?«

Pe chipul său se citea dezamăgirea, și era greu să rămâi indiferent la vederea ei. Îmi ferii privirea, lăsând-o să rățăcească, un timp, prin încăpere. Îmi mai turnai un pahar de vine și-l dădui iute pe gât.

»Nu știi de ce-ai mai venit, dacă nici măcar nu vrei să mă ascuți.«

»Și de ce te-aș asculta?! Tu m-ai crescut ca ateu, *bolșevic nenorocit*. Iar acum ai vrea să-mi ții predici despre soartă. Dar pe mine nu mă interesează soarta ta, pe mine nu mă interesezi

decât tu.«

»Eu?«

»Da. Tu. Numai tu.«

»Doar eu?«

»Doar tu.«

»Nu există doar eu!«

Enervarea îl făcuse să ridice, fără să vrea, vocea-i tunătoare, și ultimele sale cuvinte răsunară răsunară atât de puternic în toată sala, încât câteva persoane își întoarseră capetele spre noi. Nedeljko se opri și-și plecă privirea. Își dădu seama că se ambalase prea tare, și continuă cu o voce atât de scăzută, încât abia îl auzeam.

»Armata a fost viața mea. Eu am fost una cu armata. Pentru că eu am credeam în ea, așa cum unii cred în Dumnezeu. În armata aia. Și în țara a cărei armată eram noi. Sau poate că, după tine, ar fi trebuit să predăm armamentul, și fiecare n-avea decât să ia ce-avea chef din țara noastră? Ai? Eu am crezut că situația putea fi ținută sub control. Că noi puteam să stărpim toată nebunia aia naționalistă și să restabilim ordinea și liniștea. Dar probabil că știi și tu că totul a ieșit de sub control, că era prea târziu. Erau atâtea la mijloc interese, despre care la început noi nu știussem nimic...«

»Văd că tu nu poți să te descotorosești de povestea asta a ta.«

»Păi dacă asta e povestea mea! Singura. Povestea asta ... sunt eu.«

Mă ridicai. Eram beat, și abia mai reușeam să mă țin pe picioare, dar eram hotărât plec fără să mă mai uit înapoi. Nevolnicia lui începuse să mă calce pe nervi. Orbirea lui mi se părea jalnică, și trebuia să-i pun capăt numaidecât. Mă proptii de masă și căutai să-mi păstrez echilibrul. Răsturnai paharul, și vinul se împrășteie pe masă și începu să picure pe jos. Chelnerul dădu fuga să șteargă masa, iar în în tot acest timp Nedeljko nu făcu altceva decât să se holbeze în tăcere la mine, temându-se că aveam să-l parasesc.

»Ce te-a apucat?«

»Păi doar ți-am mai spus. Tu de povestea asta a ta chiar nu ești în stare să te desprinzi. Numai că pe mine ea nu mă interesează defel. De fapt, nici măcar nu pot s-o ascult. «

»Dar eu altă poveste nu am, Vlăduțule.«

Nu-mi mai spusese Vlăduț de când aveam vreo cinci sau șase ani. Adevărul e că era disperat și era clar că trebuia s-o iau din loc.

»Mai bine nu veneam.«

»Și acum ce-ai de gând? Pleci?«

»Plec.«

»Pur și simplu?«

»Da.«

»O să-ți pară rău, Vlăduțule«

»O să-mi pară.«

Făcui un pas înapoi și scaunul meu zbură cât colo, paharele de pe masă se răsturnară și unul din ele se rostogoli pe podea și se făcu fărâme. Încet-încet, ținându-mă de pereți și agățându-mă de chelner și de clienții de la mesele vecine, reușii să-mi croiesc drum spre ieșire, în timp ce el striga după mine. Dar eu nu am mai întors capul. Știam că nu aveam voie, așa că n-am făcut-o. Eram suficient de beat pentru o asemenea un gest atât de eroic și, cu puțin noroc, reușii să pun piciorul în stradă. Știu că, dacă aș fi fost treaz, aș fi întors capul și l-aș mai fi privit măcar odată, iar apoi probabil că m-aș fi întors la el și am fi continuat discuția. Și poate că totul s-ar fi terminat altfel.